

minació del boix en les altres llengües de la gran família; menys probable sembla que el llatí el vagi manllevar del grec, puix que hi ha tant o més boix en els Apenins i muntanyes d'Itàlia que a les de Grècia. El mot ha estat heretat per totes les llengües romàniques d'Occident, i fins i tot el cast. *boj* és probable, a desgrat de la dificultat fonètica, que sigui autòcton, veg. DCEC I, 480.

En forma fonètica igual s'estén per tot el domini lingüístic. Només és a l'Alt Aragó que regna una forma *búšo* amb *ú* metafònica, el domini de la qual comença a la frontera lingüística coincidint-hi aproximadament amb la ratlla: es diu encara *bójš* a tot el Pallars i quasi tota la Ribagorça catalana, fins i tot a Benavarrí i a Lasquarri (1957) si bé ja pronuncien *bújšo* a Juseu (1965), Llaguarres (1957) i en general en els parlars de l'Alt Isàvena, com sigui que en aquesta zona, encara catalana del tot o amb pocs trets de transició, la -u es conserva darrere la major part dels grups de consonants: hi ha fins i tot *Los Bújšos* partida en els pendents de la Serra de Sis, damunt Soperuny, arran de la partió d'aigües. És també *bújšo* a tota la vall de Benasc (1965) i des d'allí s'estén aquesta forma cap a l'Oest per totes les altes valls aragoneses, en part pronunciant *búšo* fins al límit del basc (Aragüés, Echo, etc., 1966).¹

Algunes combinacions d'interès són: *boix grèvol*, que es diu en lloc de 'grèvol' a Orís (1954) i a molts indrets del Lluçanès, Osona i altres comarques centrals del N. del Princ.; *boix mascle* per 'gaserans' 'Ruscus aculeatus', que sento també en comarques centrals i fins a Flix, a l'Ebre (1935; Serradell, en *Sota Terra* a. 1907 del Club Muntanyenc, I, 124): possiblement anomenat així perquè punxa molt, com a planta «forta». Són nombroses les coses anomenades *boix* amb caràcter secundari o translàtic, i sobre la major part bastarà el que n'expliquen els altres diccs., com *AlcM*, per fer-ne comprendre la denominació. Però a Eivissa un *boix* és una criatura, sovint especialment un infant de pit.² I això ja necessita explicació, car fa l'efecte d'un mot diferent. També s'aplica a nens més grans, com observava Alcover i jo mateix vaig veure. El que ja és més constant és que sigui especialment masculí; encara que és veritat que s'ha estès de vedgades a les nenes, dites llavors 'una *boixa*' (registrat per *AlcM* per a Eivissa i Formentera). Tanmateix crec que es pot assegurar que es té consciència, en això, d'un ús ampliat o bé una mica impropí. Em cridava l'atenció En Moll, en una conversa d'anys enrere, sobre el verb *boixar* 'practicar el coit', que amb aquest sentit s'usa vulgarment a Mallorca (també *abaranyar*), com a possible antecedent de l'eiv. *boix* 'nen'.

I en efecte deu haver-hi relació; però potser no com a postverbal d'una acc. 'procrear'. Ell mateix en el seu estudi del dialecte de Ciutadella (Misc. Alcover, 414) hi recollia *boix* amb el significat de 'mà de morter', objecte que se sol fer de boix. Una expressió brutal, usada pertot o almenys a Barcelona, és anomenar *mà de morter* el membre viril: doncs sens dubte ve d'ací d'una banda el verb *boixar* i d'altra banda el

nom del *boix* eivissenc, com sigui que és comú reparar especialment en el penis de la criatura, i d'ací han vingut una sèrie de denominacions del noi, usuals en les llengües i parlars romànics: com el mall. *atzeb* (d'origen aràbic) o *carallet*. A Ciutadella mateix, sembla que es diu *bruix* per a «nin bellugadís i entremaliat» (l. c., 429): això suposo que és una alteració del mateix mot, si bé amb contaminació de la idea de 'follet, esperit entremaliat', sentit en el qual pertanyerà a la família de *bruixa*. A Eivissa hi ha, vora mar, una espècie de gavina, que fa un cant «com el bel d'un infant que plora» (BDLC xi, 333, però és clar que la translació és de l'infant a la gavina); altrament en aquest sentit el terme s'ha estès també a l'Albufera de València (Boscà, noms d'ocells, en GGRV, vol. general, p. 535; *DAG., AlcM*): sens dubte la gavina eivissenca arriba volant fins a la costa valenciana i allí li han conservat el nom dels eivissencs.

DERIV.: *Boixar* v., també *boixar-se*, 'marcir-se' o 'esgrogueir-se una planta', a causa del color i aspecte del fullatge del *boix*; *boixada*; *boixar* andorr. (semblant a *embossar*, BCEC, 1907, 155); cf. arag. *boxar* en invent. de 1406 («unas taulas de *boxar*; dos martiellos de reblar», BRAE III, 361). *Boixa* 'bitzega' (cf. BOIXA).

Deriv. collectius: *boixar* o *boixeda* («passarem per la *boixeda*, collirem un ram de flors», Milà, *Romllo.*, 219G); d'on deriva l'amplificació *boixeder*, a. 1518, «fa de cens, per lo *boxider* d'en Remolins ---», *Spill* de Castellbó (41v), generalment diferenciat en *boixader*;⁴ cf. cast. *boxedal* (Nebrija); formes concurrents: *boixater* (*bušatē*): «als meners de Tregurà hi ha un *boixater* que en diuen el Bosc dels Meners», Vilallonga de Ter, 1935; *boixeguer* «los *bojšegés* de la Llau» a Castissent, vora la Ribagorçana, 1957; *boixera* (que sento p. ex. a Arcavell i a Lavansa), és alhora una mata de boix i una estesa de matolls, coses sovint difícils de distingir, car una mata de boix pot estendre's bastant i ser impenetrable; aran. *boixacà(r)* 'boixeda', per a l'extensió del qual en gascó veg. Rohlfs, *Le Gc.*, § 461; hi ha en gascó altres formacions paraleles com *bernakat* 'verneda' en el Gers (Durrieux II, 108); i arag. d'Echo *bušakál* «abundante vegetación de bojes» (Kuhn, *RLiR* XI, 191): en realitat, però, el punt de partida sembla ser un augmentatiu *bušáko* 'boix' i 'escombra d'escombrar el forn' a Echo i Ansó (Casacuberta, *BDC* XXIV, s. v.), «tronco de boj» a Echo⁵ i «boj grueso» allí i a Torla (*RLiR* XI, 55), 'ar bust de boix' a Ansó i a Fago (Bergmann, *Hocharag. und Navarra*, p. 25); per a l'ús d'aquest sufix -aco amb valor collectiu, Rohlfs, *RLiR* VIII, 128-9.

No sé què volen dir a Malgrat amb l'explicació que a (ca la) *Bušələrə* feien + *abušələs* de barco», que eren de boix (però no hi ha qui sàpiga què vol dir *boixella*, i potser es tracta d'una confusió de l'informador). *Boixeta* benasq. 'bitzega', 'escombra de boix' (Ferraz, 35). *Boixet* 'bastonet de fer puntes' (Vayreda, *Sang Nova* I, VII, 54), «*boixets* de treballar ---» també dits *palillos*.

Boixeriga 'rododèndron' a tota la Vall de Boí, a Se-